

Blżej krytyki literackiej

Blżej krytyki literackiej

projekt realizowany w latach 2024–2026
przez Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Uniwersytetu Rzeszowskiego
oraz
Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza

Rzeszów 2026

Spis treści

<u>O projekcie</u>	7
<u>Teksty</u>	13
<u>Podcasty</u>	27
<u>Prelekcje</u>	53
<u>Noty w autorach prelekcji</u>	79
<u>Słownik krytyki literackiej</u>	89
<u>Przyjazne linki</u>	93
<u>Redakcja</u>	97

Blżej krytyki literackiej

O projekcie

O projekcie

„Blżej krytyki literackiej” to projekt popularyzujący badania naukowe związane z literaturą i piśmiennictwem krytycznoliterackim, realizowany w latach 2024–2026 w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego, przy współpracy z Towarzystwem Literackim im. Adama Mickiewicza.

Celem projektu jest popularyzacja badań naukowych związanych z krytyką literacką – jej teorią, historią, praktykami, tradycjami i różnymi formami obecności w kulturze dawnej i współczesnej.

Wykonawcami projektu są pracownice i pracownicy oraz studentki i studenci Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa UR, a także zaproszeni goście.

W ramach projektu zaplanowano: organizację cyklu prelekcji popularnonaukowych, przeprowadzenie dyskusji panelowych, publikację artykułów popularnonaukowych oraz nagrania podcastów.

Materiały powstałe w ramach cyklu dostępne są na stronie projektu: <https://www.ur.edu.pl/pl/wydzialy/wydzial-filologiczny/jednostki/instytut-polonistyki-i-dziennikarstwa/projekt-blzej-krytyki-literackiej>.

Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego
oraz Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza Oddział w Rzeszowie

ZAPRASZAJĄ NA CYKL PRELEKCJI ONLINE

BLIŻEJ KRYTYKI LITERACKIEJ

ORAZ DYSKUSJE PANELOWE Z UDZIAŁEM
TWÓRCÓW SŁOWNIKA POLSKIEJ KRYTYKI
LITERACKIEJ 1764–1918

CZAS TRWANIA PROJEKTU:
PAŹDZIERNIK 2024 – CZERWIEC 2026

TERMINY PRELEKCJI ONLINE
(PONIEDZIAŁKI, GODZ. 18.00):

18 LISTOPADA 2024
16 GRUDNIA 2024
17 LUTEGO 2025
17 MARCA 2025
19 MAJA 2025
16 CZERWCA 2025
20 PAŹDZIERNIKA 2025
15 GRUDNIA 2025
16 LUTEGO 2026
20 KWIETNIA 2026
15 CZERWCA 2026

Organizacja spotkań:

Anna Jamrozek-Sowa
Magdalena Patro-Kucab
Anna M. Dworak
Kazimierz Maciąg
Marek Stanisław
Mariusz Chrostek
Wojciech Maryjka

Autorka plakatu: Anna Kamińska

Zapraszamy również do obejrzenia
serii podcastów poświęconych
zagadnieniu krytyki literackiej

Blżej krytyki literackiej

Teksty

Blżej krytyki literackiej – inauguracja projektu

8 października 2024 roku grono pracowników naukowych wraz ze studentami Uniwersytetu Rzeszowskiego w ramach projektu naukowego Blżej krytyki literackiej wzięło udział w spotkaniu promującym *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918. Hasła osobowe*¹, które odbyło się w Pałacu Staszyca w Warszawie.

To wydarzenie zgromadziło wielu wybitnych badaczy literatury. W sali imienia Adama Mickiewicza odbył się panel naukowy pt. *Pejzaż po edycji „Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-1918”*. Wzięli w nim udział uznani badacze i badaczki literatury polskiej: Teresa Kostkiewiczowa, Grażyna Borkowska, Urszula Kowalczyk, Eliza Kącka, Mirosław Strzyżewski, Marek Stanisław, a także liczne grono autorek i autorów haseł słownikowych. Paneliści podzielili się swoimi spostrzeżeniami na temat znaczenia Słownika w kontekście badań literackich. Prezentowane wypowiedzi były

¹ *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764-1918. Hasła osobowe*, pod red. T. Kostkiewiczowej, G. Borkowskiej i M. Rudkowskiej, t. 1-3, Indeks osób, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, Toruń–Warszawa 2024.

różnorodne, obejmujące zarówno teoretyczne podejścia, jak i praktyczne przykłady zastosowania wiedzy o krytyce w pracy literaturoznawczej. Prowadziło to do wymiany poglądów i ożywionych dyskusji ubarwiających to wydarzenie. Panel został zarejestrowany przez studentki i studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Podczas pobytu w Warszawie studentki i studenci UR przeprowadzili ponadto nagrania rozmów z cenionymi Profesorami i Profesorami uczestniczącymi w panelu. Twórcza atmosfera sprzyjała pasjonującym rozmowom. Profesor Grażyna Borkowska, znawczyni literatury polskiej XIX i XX wieku, zwłaszcza literatury tworzonej przez kobiety, opowiedziała o powstaniu Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-1918 oraz o procesie pracy nad tym projektem. Z rozmowy z Panią Profesor można było również dowiedzieć się o jej ulubionych krytyczkach i krytykach literackich, a także o tym, komu i dlaczego krytyka literacka jest najbardziej potrzebna. Z kolei Profesor Teresa Kostkiewiczowa, wybitna znawczyni literatury polskiej XVIII i XIX stulecia, podzieliła się swoimi wieloletnimi doświadczeniami wyniesionymi z badań nad dziejami krytyki literackiej. Profesor Kostkiewiczowa przedstawiła również kilka refleksji na temat współczesnej krytyki literackiej, wskazując m.in. na zmiany, jakie dokonały się w niej na przełomie kilku stuleci, a także zarekomendowała autorów, którzy jej zdaniem zasługują na lekturę. Ostatnia z rozmów odbyła się z prof. Mirosławem Strzyżewskim, specjalistą w zakresie krytyki literackiej XIX wieku, pełniącym zarazem funkcję dyrektora Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Profesor Strzyżewski przybliżył najciekawsze aspekty krytyki literackiej i wyjaśnił,

jak przeszłość kształtowała współczesny status tego działu piśmiennictwa. Wszystkie rozmowy niosły ze sobą cenną wiedzę merytoryczną, a także szereg inspiracji, które uzmysławiają, że krytyka literacka jest ważnym elementem życia literackiego. Wywiadów udzieliły również prof. Urszula Kowalczyk oraz dr Eliza Kącka, które poruszyły szereg tematów związanych z ewolucją krytyki literackiej XIX i XX wieku. Nagrania wymienionych wywiadów zostaną udostępnione na stronie projektu Bliżej krytyki literackiej.

Wydarzenie zostało zwieńczone bankietem, który sprzyjał dalszym dyskusjom. Dzięki współpracy kilku grup studenckich zrealizowano wówczas wiele innych nagrań audio i wideo, które utrwaliły wspaniałą atmosferę tego wydarzenia oraz interesujące wypowiedzi jego uczestników. Wyjazd do Pałacu Staszica okazał się wartościowym doświadczeniem edukacyjnym, a dokumentowanie projektu pozwoliło na poszerzenie wiedzy oraz zaangażowanie się w rozmowy na temat przyszłości krytyki literackiej w Polsce. Wydarzenie stało się świetną okazją do wymiany myśli i spostrzeżeń na temat krytyki literackiej w gronie pasjonatów literatury.

Warszawskie spotkanie, będące otwarciem projektu Bliżej krytyki literackiej, którego realizacja zaplanowana jest na lata 2024-2026, jest początkiem długofalowych prac popularyzujących polską krytykę literacką i z pewnością pozostawi trwały ślad w pamięci wszystkich uczestników. Celem realizacji projektu naukowego Bliżej krytyki literackiej jest organizowanie serii referatów, prezentacji i dyskusji panelowych, a także nagrywanie podcastów, które w przystępny sposób upowszechnią wiedzę o krytyce literackiej wśród szerokiego grona odbiorców.

Krytyka literacka to nie tylko ważny element życia kulturalnego. To nieodłączna część naszej codzienności, sprzyjająca rozwijaniu umiejętności krytycznego myślenia i dyskusji na temat wartości literatury w naszym życiu.

Krytyka – lustro literatury

Krytyka literacka jest jak lustro, które literatura stawia przed sobą, by zobaczyć swoje odbicie – nie takie, jakie chciałaby widzieć, lecz takie, jakie jest naprawdę. To sztuka rozmowy z tekstem, odnajdywania sensów i nadawania znaczeń. Krytyka literacka to również dialog odbiorców z autorami, czasem pełen zrozumienia, innym razem burzliwy, ale zawsze prowadzący do odkrycia nowego wymiaru literackiej rzeczywistości. Badacze i entuzjaści widzą w myśli krytycznoliterackiej most łączący literacką przeszłość z teraźniejszością, dzieło z jego czytelnikami, emocje z intelektem. Wreszcie Można by zatem powiedzieć, że krytyka literacka to akt miłości do literatury, jej dopełnienie i nobilitacja.

Angażujący się w projekt Bliżej krytyki literackiej naukowcy, doktoranci i studenci również widzą w krytyce literackiej przestrzeń pełną możliwości, stanowiącą przedłużenie literatury i generator nowych interpretacji. Celem przedsięwzięcia jest popularyzacja wiedzy na temat krytyki literackiej, jej historii oraz znaczenia we współczesnym dyskursie kulturowym. Zadaniem projektu jest ponadto przybliżenie

szerokiemu gronu odbiorców rzetelnej wiedzy o tym, czym jest krytyka literacka, jakie pełni funkcje w obszarze literatury i kultury, a także w jaki sposób kształtowały się jej praktyki na przestrzeni lat.

Zaplanowany na okres dwóch lat projekt Bliżej krytyki literackiej rozpoczął się w październiku 2024 roku i potrwa do czerwca 2026 roku. Wydarzeniem inauguracyjnym prace naukowej i popularyzatorskiej było spotkanie autorek i autorów *Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-1918*¹. Spotkanie to odbyło się 8 listopada 2024 roku w Pałacu Staszica w Warszawie i obejmowało panel dyskusyjny z udziałem twórców słownika oraz wywiady m.in. z prof. Teresą Kostkiewiczową, prof. Grażyną Borkowską, prof. Mirosławem Strzyżewskim, prof. Urszulą Kowalczyk, dr Elizą Kącką oraz innymi współautorami tego obszernego dzieła naukowego. Wyniesione ze spotkania doświadczenie krytyki literackiej jako zjawiska wielowymiarowego, aktualnego i wciąż ewoluującego upewniło zaangażowanych w projekt w przekonaniu, że warte wysiłku jest zaznajomienie szerokiego grona odbiorców – studentów kierunków humanistycznych, pasjonatów literatury – z potencjałem, jaki posiada dawna i współczesna myśl krytyczno-literacka.

W ramach prezentowanego projektu popularnonaukowego Bliżej krytyki literackiej planowane są różnorodne inicja-

¹ *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764-1918. Hasła osobowe*, pod redakcją Teresy Kostkiewiczowej, Grażyny Borkowskiej i Magdaleny Rudkowskiej, t. 1-3, *Indeks osób*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, Toruń–Warszawa 2024; *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764-1918. Pojęcia – terminy – zjawiska – przekroje*, redakcja naukowa Józef Bachórz, Grażyna Borkowska, Teresa Kostkiewiczowa, Magdalena Rudkowska i Mirosław Strzyżewski, t. 1-2, Indeksy, Instytut Badań Literackich PAN, Instytut Literatury Polskiej UMK, Toruń–Warszawa 2016.

tywy, takie jak: seria podcastów, w których omawiane będą najważniejsze zagadnienia związane z krytyką literacką, począwszy od jej historii po współczesne nurty i tendencje, cykl prelekcji online, wywiady i rozmowy z badaczami literatury, warsztaty i seminaria dla doktorantów i studentów.

Projekt Bliżej krytyki literackiej zrzesza doświadczonych badaczy literatury, pracowników naukowych, doktorantów oraz studentów. Wspólna praca nad popularyzacją krytyki literackiej daje możliwość wymiany doświadczeń, jednocześnie angażując różne pokolenia entuzjastów literatury. Celem inicjatywy jest przede wszystkim ożywienie debaty o roli krytyki literackiej w kształtowaniu współczesnego obrazu kultury oraz wprowadzenie słuchaczy i uczestników projektu w fascynujący świat interpretacji literackiej, ukazanie jej aktualności i znaczenia.

Wiktoria Kut i Aleksandra Siry
Uniwersytet Rzeszowski

Sprawozdanie z wyjazdu naukowego *Pisarze Podkarpacia w krytyce i w życiu. Kombornia – Żarnowiec – Odrzykoń – Krosno – Dubiecko – Sieniawa*

Studenci filologii polskiej i pracownicy Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego 25 maja 2026 roku udali się na wycieczkę naukową po Podkarpaciu pn. *Pisarze Podkarpacia w krytyce i w życiu. Kombornia – Żarnowiec – Odrzykoń – Krosno – Dubiecko – Sieniawa*. Wyprawa została zrealizowana w ramach projektu Bliżej krytyki literackiej.

Pierwszym punktem wyjazdu był dom w Komborni, w którym wychował się, a następnie sezonowo przebywał profesor Stanisław Pigoń. Na miejscu przewodnicy z Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Krośnie szczegółowo zapoznali odwiedzających z biografią i twórczością profesora. Wizytę umiliły referaty i odczyt fragmentów z monografii pt. *Z Komborni w świat* zaprezentowane przez studentkę Wiktorię Kut oraz pana profesora Kazimierza Maciąga.

Drugim celem wyprawy był dworek Marii Konopnickiej w Żarnowcu. Do historii tego miejsca wprowadził referat studentki Aleksandry Siry, w którym znalazły się informacje dotyczące związku pisarki z odwiedzaną miejscowością. Wiadomości te zostały poszerzone dzięki historiom opowiedzianym przez panie przewodniczki z muzeum. W trakcie zwiedzania dworku i parku uczestnicy wycieczki mogli zobaczyć wiele cennych artefaktów, które pozostawiła po sobie pisarka.

Następnie odbył się przejazd do Odrzykonii, do Zamku Kamieniec znanego z historycznych sporów szlacheckich, które stały się inspiracją dla fabuły *Zemsty* Aleksandra Fredry. Historie związane z tym miejscem zostały przedstawione przez pana profesora Marka Stanisza. Zwiedzanie ruin zamku z przewodnikiem urozmaiciło czytanie performatywne fragmentów *Zemsty* przygotowane przez studentów należących do Koła Polonistów S.T.O.S. UR: Wiktorię Batóg, Kamilę Migacz oraz Pawła Srokę. Uczestnicy wyjazdu odwiedzili również ekspozycję muzealną mieszczącą się w niewielkich pomieszczeniach. Wystawa ta jest dostępna dzięki pasjonatowi zamku i kolekcjonerowi Andrzejowi Kołderze.

Okolo godziny 15:00 studenci i pracownicy Uniwersytetu Rzeszowskiego dotarli do Krosna, gdzie zwiedzili Kościół Franciszkanów, a w nim m.in. Kaplicę Stanisława i Anny Oświęcimów, oraz poznali miejscową legendę o uczuciach łączących parę zakochanego rodzeństwa. Później odbył się spacer po rynku i ogłoszono porę obiadową.

Kolejnym celem wyprawy były komnaty w Zamku Krasickich w Dubiecku (obecnie znajduje się tam restauracja). Dzieje tej jednej z najstarszych magnackich rezydencji na Podkarpaciu i legendy narastające wokół tamtejszego terenu

przypomniła studentka Aurelia Sz wajkowska. Po podziwianiu malowniczego krajobrazu oraz urokliwego parku reprezentanci Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego przemieścili się do ostatniego punktu wyjazdu naukowego – Sieniawy.

Proboszcz Kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Sieniawie wprowadził zwiedzających do Krypty Książąt Czartoryskich i opowiedział historię tego miejsca. Oprowadził także po nawach kościoła, zwracając szczególną uwagę na malowidła ścienne.

Wszyscy, zmęczeni, lecz pełni wiedzy, wrócili do Rzeszowa późnym wieczorem.

Blżej krytyki literackiej

Podcasty

Spis podcastów i nagrań

**Blaski i cienie krytyki literackiej –
wywiad z dr Elizą Kącką**

**Przeszłość i teraźniejszość krytyki literackiej – wywiad
z prof. dr hab. Teresą Kostkiewiczową**

**Sztuka krytyki –
wywiad z dr hab. Urszulą Kowalczuk, prof. UW**

**Słownik, który zmienia perspektywę – wywiad z prof. dr
hab. Grażyną Borkowską**

**„Nie róbmy skansenu z historii literatury” – wywiad
z prof. dr. hab. Mirosławem Strzyżewskim**

**Pejzaż po edycji Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-
1918 – dyskusja panelowa zorganizowana w ramach pro-
jektu Bliżej krytyki literackiej (8 listopada 2024)**

**O pisarzach i krytykach – dwie rozmowy. Pisarze przeciw
krytykom?**

**O pisarzach i krytykach – dwie rozmowy. Krytycy prze-
ciw pisarzom?**

Dialogi o krytyce literackiej – Odcinek 1

Dialogi o krytyce literackiej – Odcinek 2

Dialogi o krytyce literackiej – Odcinek 3

Blaski i cienie krytyki literackiej – wywiad z dr Elizą Kącką

BLIŻEJ KRYTYKI LITERACKIEJ

Dr ELIZA KĄCKA
w rozmowie
z Marleną Wisz i Agnieszką Inglot

Czym jest krytyka literacka i dlaczego warto się nią zajmować? Czy krytyk to nieudany twórca? Jakie cechami powinien się charakteryzować? Kiedy recenzent przestaje być krytykiem? Czego można się dowiedzieć z tekstów Andrzeja Kijowskiego, Tadeusza Boya Żeleńskiego, Karola Irzykowskiego, Jerzego Stempowskiego, Kazimierza Wyki, Stanisława Brzozowskiego i Juliana Przybosa? – na te pytania odpowiada dr Eliza Kącka w rozmowie z Marleną Wisz (UR) i Agnieszką Inglot (UR).

Rozmowę prowadziły:

Agnieszka Inglot

Marlena Wisz

Montaż dźwięku:

Marlena Wisz

00:00	Zapowiedź rozmowy
01:16	Pożytki płynące z zajmowania się krytyką literacką
04:05	Istota i zadania krytyki
07:09	Punkt wyjścia krytyki, jej personalne uwarunkowania
11:52	Krytyka a działalność recenzencka
18:34	Cechy dobrego krytyka literackiego
23:42	Zmienność kryteriów oceny literatury w krytyce
31:37	Praktyki krytyczne: kreowanie, modelowanie, przez milczenie
37:27	Krytyka jako forma odpowiedzialności za literaturę
43:43	Blaski i cienie krytyki literackiej

Przeszłość i teraźniejszość krytyki literackiej – wywiad z prof. dr hab. Teresą Kostkiewiczową

Prof. Teresa Kostkiewiczowa opowiada o powstaniu *Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-1918*, krytyce literackiej jako „drugiej stronie” literatury, powinnościach krytyki i jej wybitnych przedstawicielach, a także o środowisku badaczek i badaczy polskiej krytyki literackiej oraz o tym, jak rozpocząć przygodę z krytyką. Rozmowę prowadzi Karolina Paszek-Grześkiewicz (UR).

Rozmowę prowadziła:

Karolina Paszek-Grzeńkiewicz

Realizacja nagrania:

Dawid Micał

Michał Liguz

Montaż:

Dawid Micał

00:00	Zapowiedź rozmowy
01:31	Początki polskich badań nad krytyką literacką
04:20	Geneza <i>Słownika polskiej krytyki literackiej 1764–1918</i>
06:02	Znaczenie badań nad krytyką literacką
07:48	Istota krytyki, stan badań nad krytyką literacką w Polsce
14:03	Perspektywy dalszych badań w tym zakresie
15:21	Początki krytyki literackiej i jej przemiany na przestrzeni dziejów
23:05	Literackość krytyki
24:38	Postać krytyka w dziejach kultury, krytyka sprawiedliwa i niesprawiedliwa
28:06	Dzieło jako centrum wypowiedzi krytycznej, zobowiązania etyczne krytyki
30:41	Wybrane sylwetki wybitnych krytyków literackich
33:20	Rady dla początkujących: Jak rozpocząć przygodę z krytyką literacką?
34:56	Krytyka literacka w dobie „nieczytania”

Sztuka krytyki – wywiad z dr hab. Urszulą Kowalczuk, prof. UW

BLIŻEJ KRYTYKI LITERACKIEJ

Dr hab. URSZULA KOWALCZUK, prof. UW
w rozmowie z Aleksandrą Półcwiartek, Wiktorią Batóg
i Przemysławem Dołęgą

Dr hab. Urszula Kowalczuk, prof. UW opowiada o roli krytyki literackiej, jej wartości i wpływie na literaturę. Rozmówczynie obalają stereotypy dotyczące krytyki, podkreślają znaczenie wiedzy, odpowiedzialności i wrażliwości w tej profesji oraz zastanawia się, kto może zostać dobrym krytykiem literackim. Jej rozmówcami są: Aleksandra Półcwiartek (UR), Wiktoria Batóg (UR) oraz Przemysław Dołęga (UR).

00:00	Zapowiedź rozmowy
01:00	Sztuka krytyki: rozumienie, wrażliwość, odpowiedzialność, dialog
02:45	Mity o krytyce literackiej
05:37	Między wiedzą a wrażliwością: kompetencje krytyka literackiego
12:00	Między pasją a profesjonalizmem: kto może zostać krytykiem literackim?
14:35	Łatwiej krytykować czy tworzyć?
16:14	Mistrzowie krytyki XIX-wiecznej
19:24	Krytyka literacka w szkole i na uniwersytecie
28:59	Spór romantyków i klasyków: krytycznoliteracki pojedynek wszech czasów?
34:13	Patriotyzm pod lupą cenzury: krytyka literacka w czasach zaborów
40:58	Jak krytyka wpływa na literaturę, jak literatura na krytykę?
45:21	Polska krytyka XIX-wieczna na tle krytyki europejskiej
49:29	Jak XIX-wieczni krytycy zgłębiali wnętrze człowieka?
55:12	Krytyczka czy krytyk? O języku i płci w świecie krytyki
57:51	Krytyka kobieca i męska – rzeczywista różnica czy kulturowy mit?
1:01:02	Granice subiektywizmu w krytyce
1:04:18	Jak czytanie prac krytycznych wpływa na autora, a jak na czytelnika?
1:06:52	Jak zainteresować współczesnych odbiorców krytyką literacką?
1:10:00	Sztuczna inteligencja w krytyce literackiej – wsparcie czy zagrożenie?

Słownik, który zmienia perspektywę – wywiad z prof. dr hab. Grażyną Borkowską

Rozmowę prowadziła:

Gabriela Kic

Realizacja nagrania:

Dawid Micał

Michał Liguz

Montaż:

Dawid Micał

00:05	Zapowiedź rozmowy
01:38	Początki prac nad <i>Słownikiem polskiej krytyki literackiej 1764-1918</i>
03:55	Przyczyny zainteresowania krytyką literacką
05:14	Prace nad <i>Słownikiem</i>
09:13	Wartość naukowa <i>Słownika</i>
11:30	Rola słownika w rozwoju badań literackich w Polsce
12:55	Krytyka jako wyraz świadomości społecznej epoki
14:45	Stosunek do pisarstwa kobiecego – przypadek Elizy Orzeszkowej i Narcyzy Żmichowskiej
19:37	Zygmunt Lubicz-Zaleski – krytyk literacki, ambasador polskiej kultury we Francji
22:55	Pisarki, które wzbudziły największe zainteresowanie wśród krytyków literackich
25:25	Tendencje emancypacyjne w literaturze polskiej XIX i XX wieku
26:40	Czy łatwiej jest krytykować niż tworzyć?
29:06	Komu krytyka literacka jest najbardziej potrzebna?

Podkład dźwiękowy: Pixabay Music

„Nie róbmy skansenu z historii literatury” – wywiad z prof. dr. hab. Mirosławem Strzyżewskim

Rozmowę prowadziła:

Karolina Paszek-Grześkiewicz

Realizacja nagrania:

Dawid Micał

Michał Liguz

Montaż:

Dawid Micał

00:05	Zapowiedź rozmowy
00:38	Przyczyny zainteresowania krytyką literacką
01:49	Krytyk literacki a badacz
02:35	Sztuka krytyki w XIX wieku
05:11	Krytyka literacka w wieku XIX a dziś
06:08	Wartość krytyki we współczesnym świecie
07:03	Jak powstał „Słownik polskiej krytyki literackiej 1764-1918”
09:26	Jak popularyzować wydania naukowe?

Opis przygotowali studenci specjalności edytorskiej III roku filologii polskiej w roku akademickim 2025/2026

Pejzaż po edycji *Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-1918* – dyskusja panelowa zorganizowana w ramach projektu *Bliżej krytyki literackiej* (8 listopada 2024)

Uczestnicy dyskusji panelowej:

[Prof. dr hab. Grażyna Borkowska](#)

[Prof. dr hab. Teresa Kostkiewiczowa](#)

[Prof. dr hab. Marek Stanisław](#)

[Prof. dr hab. Mirosław Strzyżewski](#)

[Dr hab. Urszula Kowalczyk, prof. UW](#)

[Dr Eliza Kącka](#)

Realizacja nagrania:

Dawid Micał

Michał Liguz

Montaż:

Dawid Micał

00:00	Przywitanie
01:10	O edycji <i>Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-1918</i>
06:30	Znaczenie projektu dla redaktorów i redaktorek <i>Słownika</i>
07:50	Granice refleksji nad krytyką literacką według prof. Teresy Kostkiewiczowej
25:00	Największe osiągnięcia <i>Słownika</i>
33:00	Miejsce krytyki literackiej w historiografii i w praktyce akademickiej
39:54	Największe zaskoczenia i braki <i>Słownika</i>
54:45	Obraz krytyki literackiej w latach 1764-1918
01:17:38	Internetowa wersja <i>Słownika</i> w Nowej Panoramie Literatury Polskiej
01:22:30	Zaproszenie do komentowania i dzielenia się własnymi wspomnieniami
01:32:00	Zapowiedź nowego projektu: Bliżej krytyki literackiej

O pisarzach i krytykach – dwie rozmowy. Pisarze przeciw krytykom?

Uczestnicy rozmowy:

[prof. dr hab. Marek Stanisław](#) (prowadzenie spotkania)

[dr hab. Magdalena Rabizo-Birek](#), prof UR

[dr hab. Anita Catek](#)

[dr Agnieszka Iskra-Paczowska](#)

[dr Wojciech Maryjka](#)

Realizacja nagrania:

Bartosz Babelski

Jacek Młodochowski

00:12	Powitanie
00:32	Krytyka literacka – czym jest?
02:02	Przedstawienie rozmówców
03:03	Stosunek pisarzy i pisarek do krytyków
07:12	Rola krytyka
07:48	Negatywne aspekty współczesnej krytyki
10:19	Figura niesprawiedliwego krytyka
23:58	Dlaczego pisarze bronią dzieł przed krytykami?
27:09	„Efekt ojcowski”
33:48	Stereotyp krytyka jako niespełnionego pisarza
34:54	Krytyka jako część pisarstwa
37:16	Dojrzewanie do odbioru krytyki
39:51	Czego pisarz może się nauczyć od krytyków literackich i krytyków sztuki?
46:23	Autonomia artysty
48:22	Krytyk jako wsparcie pisarza
49:09	Podsumowanie

Nagrania debaty dokonano 25 czerwca 2026 roku w Centrum Mediów Akademickich Uniwersytetu Rzeszowskiego.

O pisarzach i krytykach – dwie rozmowy. Krytycy przeciw pisarzom?

Uczestnicy rozmowy:

[prof. dr hab. Marek Stanisław](#) (prowadzenie spotkania)

[dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR](#)

[dr hab. Anita Catek](#)

[dr Agnieszka Iskra-Paczkowska](#)

[dr Wojciech Maryjka](#)

Realizacja nagrania:

Bartosz Babelski

Jacek Młodochowski

00:12	Powitanie i przedstawienie gości
00:59	Relacja pisarz–krytyk oczami krytyków
05:43	Czy figura krytyka zniknie?
10:52	Wpływ krytyków na literaturę i pisarzy
12:02	Krytycy o pisaniu negatywnych recenzji
18:31	Różne typy krytyków
19:15	Współczesne debaty krytyczne
24:55	Problem nieczytania
25:27	Krytyka afirmująca
26:54	Media elektroniczne a funkcjonowanie krytyki
29:46	Krytycy wobec doświadczenia internetowego
30:43	„Agonia wiedzy” – zanik granicy między profesjonalistami a laikami
34:10	Krytyka wobec podziałów społecznych
37:39	Marginalizacja roli krytyka
40:51	Twórcy łączący rolę pisarza i krytyka
46:08	Tożsamość krytyka
52:14	Podsumowanie i zakończenie

Nagrania debaty dokonano 25 czerwca 2026 roku w Centrum Mediów Akademickich Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Dialogi o krytyce literackiej

Odcinek 1

DIALOGI O KRYTYCE LITERACKIEJ – ODCINEK 1

W pierwszej części trzyodcinkowego podcastu *Dialogi o krytyce literackiej* padają fundamentalne pytania o to, czym jest krytyka literacka. Czy jest ona potrzebna literaturze i czy literatura może bez niej istnieć? Jakie jest zadanie krytyka? Czy jego sposób czytania pomaga nam lepiej rozumieć literaturę? Jaki wpływ ma krytyka literacka na to, co czytamy? Przemysleniami na te tematy dzielą się eksperci z najważniejszych polskich ośrodków naukowych.

Rozmowę prowadziły:

Wiktoria Batóg (Uniwersytet Rzeszowski)

Aurelia Sz wajkowska (Uniwersytet Rzeszowski)

Nagrania zrealizowali:

Wiktoria Batóg (Uniwersytet Rzeszowski)

Agnieszka Inglot (Uniwersytet Rzeszowski)

Aleksandra Półciw iartek (Uniwersytet Rzeszowski)

Przemysław Dołęga (Uniwersytet Rzeszowski)

Marlena Wisz (Uniwersytet Rzeszowski)

Emil Stopa (Uniwersytet Rzeszowski)

W audycji wykorzystano wypowiedzi:

prof. dra hab. Romana Dąbrowskiego (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

prof. dra hab. Macieja Glogera (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

prof. dra hab. Andrzeja Karcza (Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie)

prof. dra hab. Tomasza Sobieraja (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

prof. dra hab. Dariusza Trzeźniowskiego (Uniwersytet Radomski)

dra hab. Leszka Zwierzyńskiego, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski)

Konsultacja merytoryczna:

prof. dr hab. Marek Stanisław (Uniwersytet Rzeszowski)

Opracowanie scenariusza, przygotowanie materiału i montaż:

Andrzej Sroka (Uniwersytet Rzeszowski)

Nagrania wywiadów zrealizowano 8 listopada 2024 r. w Instytucie Badań Literackich PAN w Warszawie.

Nagrania komentarzy zrealizowano 25 września 2026 r. w studiu Akademickiego Radia Feniks na Uniwersytecie Rzeszowskim.

Dialogi o krytyce literackiej

Odcinek 2

DIALOGI O KRYTYCE LITERACKIEJ – ODCINEK 2

Czy krytyk literacki może i powinien być obiektywny? Jakie są kluczowe elementy warsztatu krytycznego? Co różni krytyka od historyka i teoretyka literatury? I z jakimi wyzwaniami mierzy się w swojej pracy? Na te i inne pytania odpowiadają eksperci w drugim odcinku podcastu *Dialogi o krytyce literackiej*.

Rozmowę prowadziły:

Wiktoria Batóg (Uniwersytet Rzeszowski)

Aurelia Sz wajkowska (Uniwersytet Rzeszowski)

Nagrania zrealizowali:

Wiktoria Batóg (Uniwersytet Rzeszowski)

Agnieszka Inglot (Uniwersytet Rzeszowski)

Aleksandra Półciw iartek (Uniwersytet Rzeszowski)

Przemysław Dołęga (Uniwersytet Rzeszowski)

Marlena Wisz (Uniwersytet Rzeszowski)

Emil Stopa (Uniwersytet Rzeszowski)

W audycji wykorzystano wypowiedzi:

dr Agnieszki Bąbel (Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie)

prof. dra hab. Romana Dąbrowskiego (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

prof. dra hab. Macieja Glogera (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

prof. dra hab. Andrzeja Karcza (Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie)

dra hab. Marka Pąkcińskiego, prof. IBL PAN (Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie)

prof. dra hab. Dariusza Trzeźniowskiego (Uniwersytet Radomski)

Konsultacja merytoryczna:

prof. dr hab. Marek Stanisław (Uniwersytet Rzeszowski)

Opracowanie scenariusza, przygotowanie materiału i montaż:

Andrzej Sroka (Uniwersytet Rzeszowski?)

Nagrania wywiadów zrealizowano 8 listopada 2024 r. w Instytucie Badań Literackich PAN w Warszawie.

Nagrania komentarzy zrealizowano 25 września 2026 r. w studiu Akademickiego Radia Feniks na Uniwersytecie Rzeszowskim.

Dialogi o krytyce literackiej

Odcinek 3

DIALOGI O KRYTYCE LITERACKIEJ – ODCINEK 3

Czy każdy może zostać krytykiem literackim? Co wyróżnia dobrego krytyka? Czy wystarczy czytać książki, a może rola krytyka wymaga czegoś więcej? W trzecim i ostatnim podcaście z cyklu *Dialogi o krytyce literackiej* eksperci ze świata literatury opowiadają o tym, co jest potrzebne, by zostać krytykiem literackim.

Rozmowę prowadziły:

Wiktoria Batóg (Uniwersytet Rzeszowski)

Aurelia Szwajkowska (Uniwersytet Rzeszowski)

Nagrania zrealizowali:

Wiktoria Batóg (Uniwersytet Rzeszowski)

Agnieszka Inglot (Uniwersytet Rzeszowski)

Aleksandra Półciwarteł (Uniwersytet Rzeszowski)

Przemysław Dołęga (Uniwersytet Rzeszowski)

Marlena Wisz (Uniwersytet Rzeszowski)

Emil Stopa (Uniwersytet Rzeszowski)

W audycji wykorzystano wypowiedzi:

dr Agnieszki Bąbel (IBL PAN w Warszawie)

prof. dra hab. Romana Dąbrowskiego (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

prof. dra hab. Macieja Glogera (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

prof. dra hab. Andrzeja Karcza (IBL PAN w Warszawie)

prof. dra hab. Tomasza Sobieraja (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

prof. dra hab. Mirosława Strzyżewskiego (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

prof. dra hab. Dariusza Trzeźniowskiego (Uniwersytet Radomski)

Konsultacja merytoryczna:

prof. dr hab. Marek Stanisław (Uniwersytet Rzeszowski)

Opracowanie scenariusza, przygotowanie materiału i montaż:

Andrzej Sroka (Uniwersytet Rzeszowski)

Nagrania wywiadów zrealizowano 8 listopada 2024 r. w Instytucie Badań Literackich PAN w Warszawie.

Nagrania komentarzy zrealizowano 25 września 2026 r. w studiu Akademickiego Radia Feniks na Uniwersytecie Rzeszowskim.

Blżej krytyki literackiej

Prelekcje

Tematy prelekcji

Ambicja jako figura literackiej krytyki w optyce Kajetana Koźmiana i Franciszka Wężyka

(dr Łukasz Zabielski)

„Cudowny stop elementów”. Dla kogo jest poezja i po co (garść refleksji krytycznoliterackich)

(dr hab. Jan Wolski, prof. UR)

Krytyka a rozwój badań literackich w drugiej połowie XIX wieku

(dr hab. Urszula Kowalczyk, prof. UW)

Dyskusje krytycznoliterackie w korespondencji polskich zesłańców – I poł. XIX w. Rekonesans

(dr hab. Małgorzata Król, prof. KUL)

Próba krytyki psychodynamicznej, czyli o afektach i przeniesieniach lekturowych, które pozwalają nam dostrzegać struktury i dylematy wpisane w tekst literacki

(dr hab. Maciej Duda, prof. US)

Mniej znane aspekty życia literackiego II Rzeczypospolitej: Alfred Jesionowski i świat jego kontaktów

(prof. dr hab. Olga Płaszczewska)

„Pan Cogitans. Zbigniew Herbert w krytyce literackiej Adama Czerniawskiego”

(dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR)

„Czy istnieje krytyka kobieca?”

(prof. dr hab. Grażyna Borkowska)

W obronie estetyki klasycznej. Tadeusza Eliaszewicza

„Ogólne uwagi nad klasycznością i romantycznością”

(dr hab. Jolanta Kowal, prof. UR)

Ignacy Szydlowski – indywidualność wileńskiej krytyki literackiej w sieci romantycznych plotek

(dr Paulina Podolska)

Sami swoi i sami poprawni... Krytyka literacka coraz mniej literacka

(dr hab. Grzegorz Zając, prof. UR)

Pisarz jako krytyk literacki: Stanisław Lem o pisaniu innych autorów

(prof. dr hab. Alfred Gall)

„Ziemia obiecana” w krytyce literackiej

(prof. dr hab. Dorota Samborska-Kukuć)

Lakoniczność. Gloryfikacja krótkiego oddechu w krytyce literackiej

(prof. dr hab. Christian Zehnder)

Rekonstrukcje i paradoksy. Twórczość Aleksandra Fredry w polskiej krytyce literackiej (1809–1880)

(dr Olga Taranek-Wolańska)

Kim jest „człowiek czuły”? Między estetyką a antropologią (na przykładzie twórczości Franciszka Karpińskiego i Kazimierza Brodzińskiego)

(dr Patrycja Bąkowska)

„Co jest dobrym, to lepszym jeszcze mieć chcemy”. Pojęcie artystycznej ambicji w recenzjach Towarzystwa Iksów

(dr Łukasz Zabielski)

Piękny umysł. Jana Śniadeckiego uwagi o poezji i nauce

(dr hab. Maciej Junkiert, prof. UAM)

Tadeusz Bułharyn – dziennikarz, krytyk literacki

(dr hab. Magdalena Dąbrowska)

Marksistowska krytyka literacka w dwudziestoleciu międzywojennym: wizje rewolucji w polu literackim

(dr Paweł Rams)

Antropologia krytycznoliteracka w „Verbum” (1934-1939)

(dr Agnieszka Bielak)

Ambicja jako figura literackiej krytyki w optyce Kajetana Koźmiana i Franciszka Wężyka

[dr Łukasz Zabielski](#)

„Cudowny stop elementów”. Dla kogo jest poezja i po co (garść refleksji krytycznoliterackich)

dr hab. Jan Wolski, prof. UR

Krytyka a rozwój badań literackich w drugiej połowie XIX wieku

[dr hab. Urszula Kowalczyk, prof. UW](#)

Dyskusje krytycznoliterackie w korespondencji polskich zesłańców – I poł. XIX w. Rekonesans

dr hab. Małgorzata Król, prof. KUL

**Próba krytyki psychodynamicznej,
czyli o afektach i przeniesieniach
lekturowych, które pozwalają nam
dostrzegać struktury i dylematy
wpisane w tekst literacki**

[dr hab. Maciej Duda, prof. US](#)

Mniej znane aspekty życia literackiego II Rzeczypospolitej: Alfred Jesionowski i świat jego kontaktów

prof. dr hab. Olga Płaszczewska

„Pan Cogitans. Zbigniew Herbert w krytyce literackiej Adama Czerniawskiego”

[dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR](#)

„Czy istnieje krytyka kobieca?”

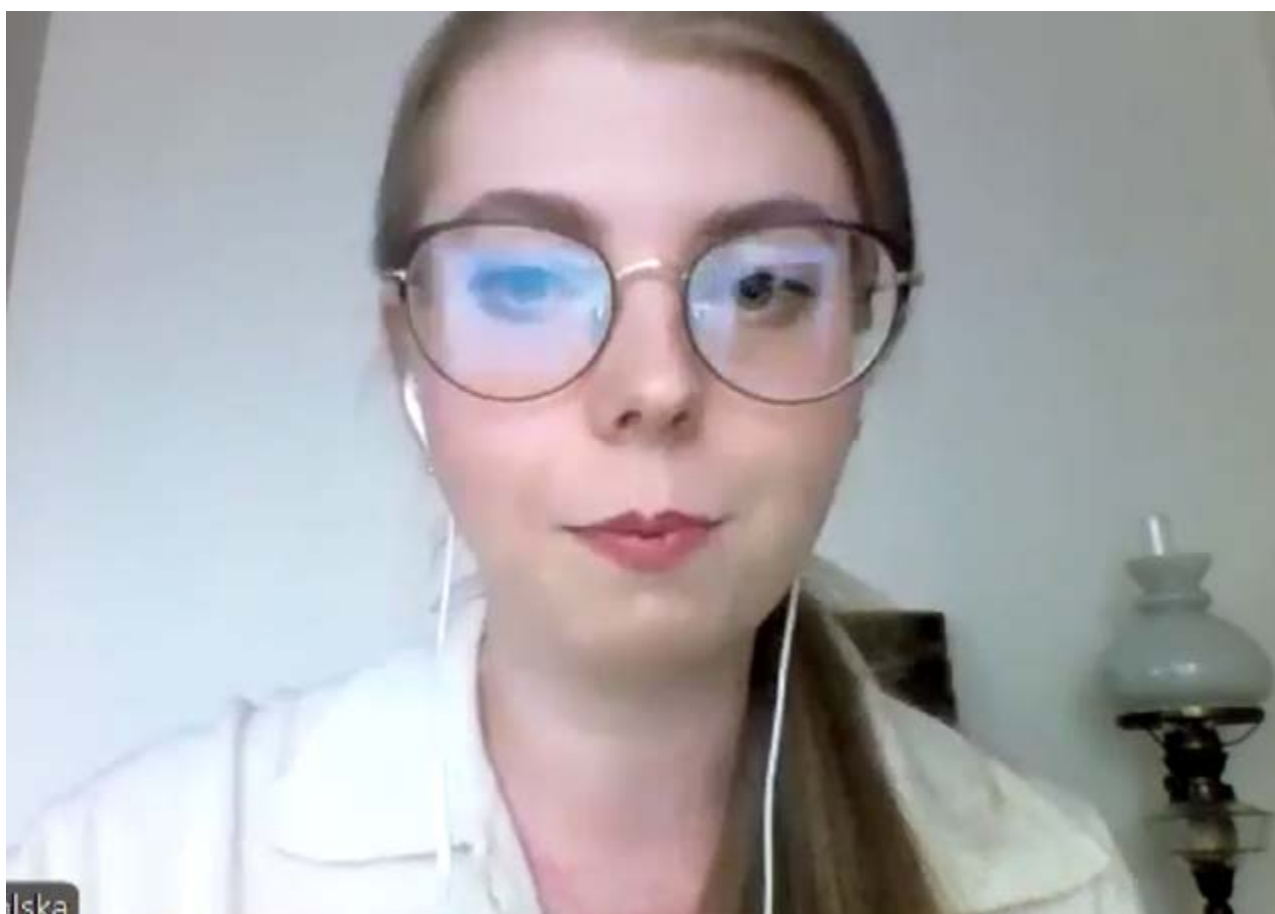
prof. dr hab. Grażyna Borkowska

**W obronie estetyki klasycznej.
Tadeusza Eliaszewicza „Ogólne uwagi
nad klasycznością i romantycznością”**

[dr hab. Jolanta Kowal, prof. UR](#)

Ignacy Szydlowski – indywidualność wileńskiej krytyki literackiej w sieci romantycznych plotek

[dr Paulina Podolska](#)

Sami swoi i sami poprawni... Krytyka literacka coraz mniej literacka

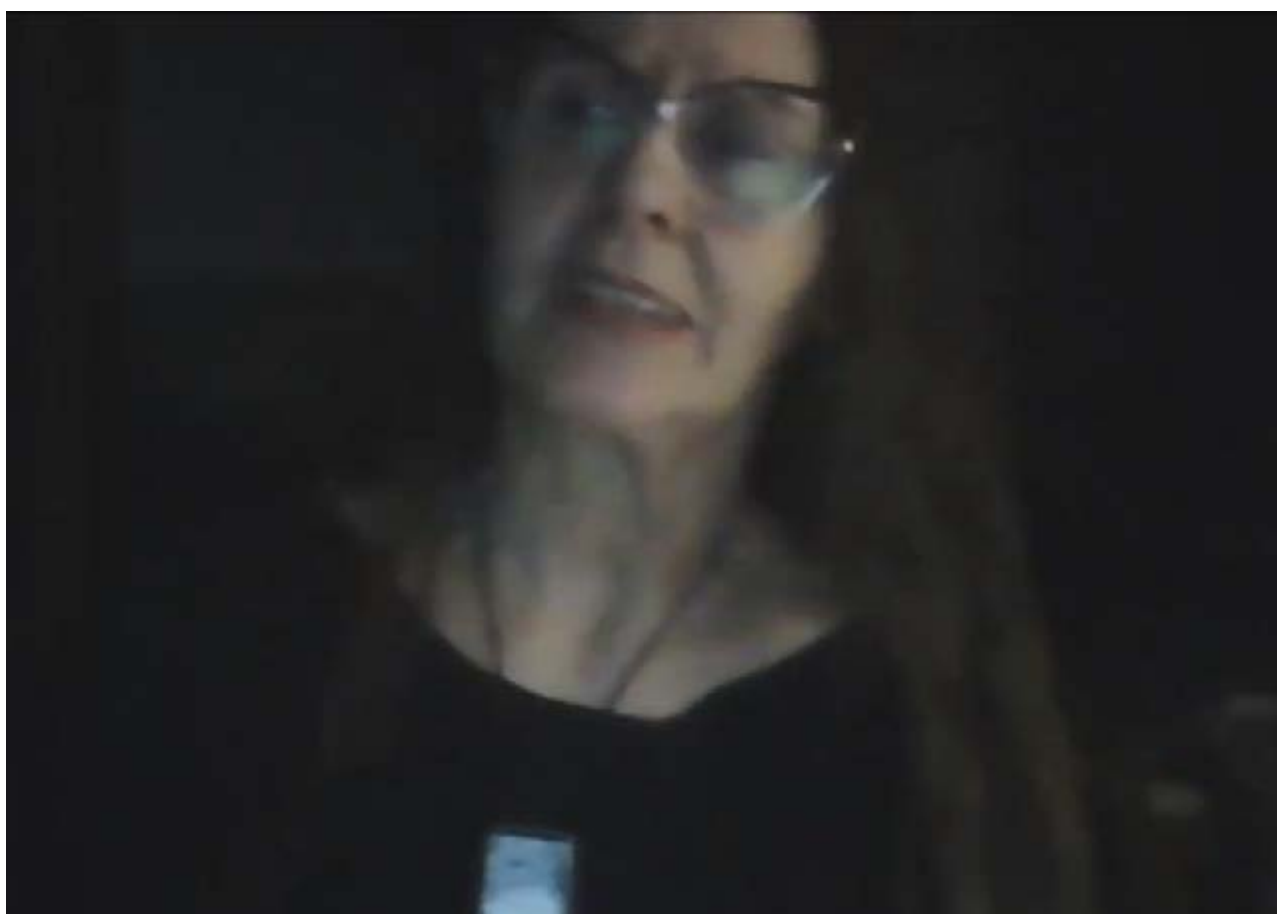
dr hab. Grzegorz Zając, prof. UR

Pisarz jako krytyk literacki: Stanisław Lem o pisaniu innych autorów

prof. dr hab. Alfred Gall

„Ziemia obiecana” w krytyce literackiej

prof. dr hab. Dorota Samborska-Kukuć

Lakoniczność. Gloryfikacja krótkiego oddechu w krytyce literackiej

Lakoniczność.

Gloryfikacja krótkiego oddechu
w krytyce literackiej

Cykl „Bliżej krytyki literackiej”, 15 grudnia 2025
Christian Zehnder (Uniwersytet w Bambergu)

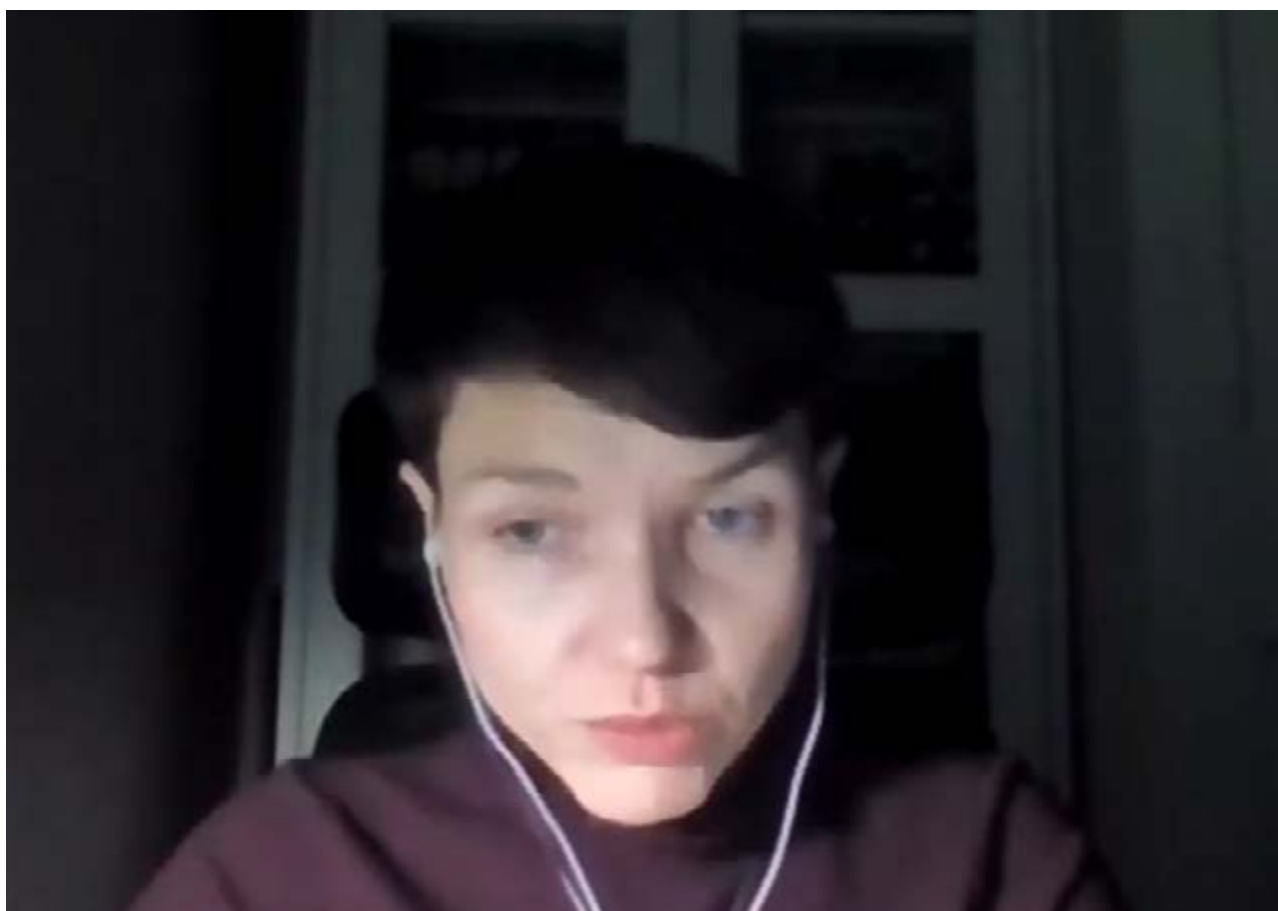
[prof. dr hab. Christian Zehnder](#)

Rekonstrukcje i paradoksy. Twórczość Aleksandra Fredry w polskiej krytyce literackiej (1809–1880)

[dr Olga Taranek-Wolańska](#)

Kim jest „człowiek czuły”?
Między estetyką a antropologią
(na przykładzie twórczości
Franciszka Karpińskiego i Kazimierza
Brodzińskiego)

[dr Patrycja Bąkowska](#)

**„Co jest dobrym, to lepszym jeszcze
mieć chcemy”. Pojęcie artystycznej
ambicji w recenzjach Towarzystwa
Iksów**

[dr Łukasz Zabielski](#)

Piękny umysł. Jana Śniadeckiego uwagi o poezji i nauce

dr hab. Maciej Junkiert, prof. UAM

Tadeusz Bułharyn – dziennikarz, krytyk literacki

dr hab. Magdalena Dąbrowska

Marksistowska krytyka literacka w dwudziestoleciu międzywojennym: wizje rewolucji w polu literackim

[dr Paweł Rams](#)

Antropologia krytycznoliteracka w „Verbum” (1934-1939)

[dr Agnieszka Bielak](#)

Notatki biograficzne o autorach prelekcji i uczestnikach panelów

Prof. dr hab. Grażyna Borkowska – znawczyni literatury polskiej XIX i XX wieku, zwłaszcza literatury tworzonej przez kobiety, pracownica Instytutu Badań Literackich PAN. Redaktor naczelna „Pamiętnika Literackiego”, wieloletnia współpracowniczka czasopisma „Res Publica Nowa”. Współautorka obydwu serii *Słownika polskiej krytyki literackiej 1764 – 1918* (2016, 2024). Autorka monografii: *Dialog powieściowy i jego konteksty (na podstawie twórczości Elizy Orzeszkowej)* (Wrocław 1988), *Cudzoziemki. Studia o polskiej prozie kobiecej* (Warszawa 1996), *Pozytywiści i inni* (Warszawa 1996); *Maria Dąbrowska i Stanisław Stempowski* (Kraków 1999), *Nierozważna i nieromantyczna. O Halinie Poświatowskiej* (Kraków 2001), a także – wraz z Małgorzatą Czermińską i Ursulą Phillips – monografii *Pisarki polskie – od średniowiecza do współczesności. Przewodnik* (Gdańsk 2000).

Prof. dr hab. Alfred Gall – literaturoznawca, pracownik Katedry Literatury Słowiańskiej i Studiów Kulturowych na Uniwersytecie Johanesa Gutenberga w Moguncji, Dyrektor Naukowy Mainz Polonicum. Jego badania skupiają się wokół literatury oraz kultury polskiej i rosyjskiej w perspektywie porównawczej. Jest autorem książek, m.in. *Schreiben und Extremerfahrung: Die polnische Gulag-Literatur in vergleichender Perspektive* (Münster 2012), *Humanizm performatywny: polemika z filozofią w praktyce literackiej Witolda Gombrowicza* (Kraków 2011), oraz licznych publikacji w czasopismach naukowych.

Prof. dr hab. Teresa Kostkiewiczowa – literaturoznawczyni (IBL PAN, UKSW), autorka wielu monografii naukowych, takich jak: *Model liryki sentymentalnej w twórczości Franciszka Karpińskiego* (1964); *Kniaźnin jako poeta liryczny* (1971); *Klasycyzm, sentymentalizm, rokoko. Szkice o prądach literackich polskiego Oświecenia* (1975, 1979); *Horyzonty wyobraźni. O języku poezji czasów Oświecenia* (1984); *Oświecenie. Próg naszej współczesności* (1994); *Oda w poezji polskiej. Dzieje gatunku* (1996); *Studia o Krasickim* (1997); *Polski wiek światła. Obszary swoistości* (2002); *Mnemozyne i córki. Pamięć w literaturze polskiej drugiej połowy XVIII wieku* (2019), a także monografii *Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce oświecenia* (1990) (we współautorstwie z Elżbietą Sarnowską-Temeriusz); edytorka utworów literackich (m.in. wierszy poetów polskiego oświecenia i utworów zgromadzonych w antologii *Oda w poezji polskiej* w serii Biblioteka Narodowa, 2009); współautorka *Słownika terminów literackich* (wyd. I: 1976, wyd. II: 1988, wyd. III: 1998, 2000, wyd. IV: 2002); redaktorka *Słownika literatury polskiego Oświecenia* (wyd. I: 1977, wyd. II: 1991, 1996, wyd. III: 2002), współredaktorka antologii *Oświeceni o literaturze* (t. I-II: 1993, 1995) oraz *Słownika polskiej krytyki literackiej 1764–1918* (seria I: 2016, seria II: 2024).

Prof. dr hab. Olga Płaszczewska – literaturoznawczyni, komparatystka. Pracuje na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, należy również do redakcji pisma „Arcana”. Jest autorką licznych książek, m.in. *Włoskie przekłady dzieł Juliusza Słowackiego* (Kraków 2004), *Przestrzenie komparatystyki – italianizm* (Kraków 2010), *Gabinety, pracownie, mieszkania pisarzy i artystów w literaturze XIX–XX wieku* (Kraków 2021), *Zatarty ślad. Alfred Jesionowski — opowieść biograficzna* (Kraków 2024), a także artykułów publikowanych w polskich i zagranicznych czasopismach naukowych.

Prof. dr hab. Dorota Samborska-Kukuć – literaturoznawczyni, kierowniczką Zakładu Literatury XIX Wieku Instytutu Filologii Polskiej i Logopedii na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Zajmuje się historią literatury i biografistyką, a szczególnie zjawiskami kulturowymi w Polsce w XIX wieku. Jest autorką 10 monografii autorskich, m.in. *Henryk Sienkiewicz – pryzmaty czytania. Studia i szkice literackie* (Kraków 2018), *„Lalka” Bolesława Prusa – pamięć tragedii greckiej. Z problemów intertekstualności* (Łódź 2017), *Od Puttkamerów do Konopnickich. Rewizje i rekonstrukcje biograficzne* (Wyd. IBL PAN, Warszawa 2016), *Jak rekonstruować biografię i jak opisać twórczość XIX-wiecznego pisarza minorum gentium? (metodologia, źródła, struktury narracji). Skrypt akademicki* (Łódź 2012), oraz ponad 200 artykułów naukowych.

Prof. dr hab. Marek Stanisław – historyk literatury, pracownik naukowy Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego, redaktor naczelny czasopisma „Tematy i Konteksty”. Specjalizuje się w literaturze polskiego romantyzmu, historii idei, korespondencji między literaturą a filozofią i sztukami. Jest autorem książek *Wczesnoromantyczne spory o poezję* (Kraków 1998), *Przedmowy romantyków. Kreacje autorskie, idee programowe, gry z czytelnikiem* (Kraków 2007), *Spory o sonet we wczesnoromantycznej krytyce literackiej* (Poznań 2019), *Światy i życie. Metafory poezji w polskiej krytyce literackiej doby romantyzmu* (Rzeszów 2019) oraz współredaktorem licznych tomów naukowych.

Prof. dr hab. Mirosław Strzyżewski – historyk literatury, krytyk literacki, edytor, wykładowca UMK w Toruniu, w latach 2008–2024 dyrektor Wydawnictwa Naukowego UMK. Autor licznych monografii naukowych, m.in. *Działalność krytycznoliteracka Maurycego Mochnackiego* (1994), *Mickiewicz wśród krytyków. Studia o przemianach i formach romantycznej krytyki w Polsce* (2001), *Romantyczne sfery muzyczne* (2010), oraz opracowań edytorskich. Członek zespołu redakcyjnego *Słownika polskiej krytyki literackiej 1764-1918*. W ramach grantu NPRH kierował projektem badawczym pt. „Dzieła zebrane Zygmunta Krasińskiego. Nowe wydanie krytyczne”.

Prof. dr hab. Christian Zehnder – profesor literatury słowiańskiej na Uniwersytecie Ottona i Fryderyka w Bambergu. Był pracownikiem naukowym w Instytutach Studiów Słowiańskich we Fryburgu i Bernie oraz koordynatorem Szwajcarskiego Programu Doktoranckiego z Literatury Ogólnej i Porównawczej, a także wykładowcą na Uniwersytetach w Genewie i Poznaniu. Jest autorem wielu artykułów, monografii, antologii, recenzji i esejów, np. *Inny aktywizm w historii i czynie Tadeusza Gajcego, czyli powrót Norwida na marginesach „Sztuki i narodu”*, *„Tatarski czyn” Norwida między hierarchią a erupcją (semantyka, konteksty, konsekwencje)* oraz *Narodziny romantyzmu z ducha przekładu. Mickiewiczowska Rękawiczka a gest poetycki*. Jego zainteresowania naukowe to: literatura rosyjska i polska od XVIII do XXI wieku, literatura i poetyka w kontekście historii idei, historii intelektualnej i religii, literatura porównawcza i kontakty literackie, emigracja (szczególnie emigracja rosyjskiej inteligencji oraz Wielka Emigracja w dobie polskiego romantyzmu), a ponadto krytyka etyczna i ekokrytyka.

Dr hab. Anita Ciałek – literaturoznawczyni, pracuje w Katedrze Komparatystyki Literackiej Wydziału Polonistyki UJ. Autorka książek: *Adam Mickiewicz – Juliusz Słowacki: psychobiografia naukowa* (Kraków 2012), *Biografia naukowa: od koncepcji do narracji. Interdyscyplinarność, teorie, metody badawcze* (Kraków 2013), *Nowa teoria listu* (Kraków 2019), a także wielu publikacji w czasopismach naukowych i monografiach zbiorowych. Redaktor naukowy czasopisma „Creatio Fantastica”.

Dr hab. Magdalena Dąbrowska – literaturoznawczyni i historyczka literatury rosyjskiej, związana z Instytutem Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalizuje się w badaniach komparatystycznych nad literaturą rosyjską XVIII i XIX wieku, bada m.in. polsko-rosyjskie związki literackie i kulturowe. Autorka książek *Rosyjska opowieść sentymentalna przełomu XVIII i XIX wieku* (Warszawa

2003), *Dla pożytku i przyjemności. Rosyjska podróż sentymentalna przełomu XVIII i XIX wieku* (Warszawa 2009) oraz ponad 180 innych publikacji naukowych.

Dr hab. Maciej Duda, prof. US – literaturoznawca, krytyk literacki, psychoterapeuta, prozaik. Redaktor naczelny „Czasu Kultury”. Pracuje na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Autor książek, m.in. *Polskie Bałkany. Proza postjugosłowiańska w kontekście feministycznym, genderowym i postkolonialnym. Recepcja polska* (Kraków 2012), *Dogmat płci. Polska Wojna z gender* (Gdańsk 2016), a także licznych artykułów.

Dr hab. Maciej Junkiert, prof. UAM – literaturoznawca, historyk idei, zatrudniony w Pracowni Badań nad Tradycją Europejską Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Autor książek *Grecka i jej historia w twórczości Cypriana Norwida* (Poznań 2012), *The New Greeks Polish Romantics' Historicism and the Emergence of Altermumswissenschaft* (Berlin 2024), *Romantyczne zmagania z przeszłością* (Poznań 2024) oraz artykułów publikowanych m.in. w czasopismach „Pamiętnik Literacki”, „Ruch Literacki”, „Ktème” i „Oeuvres & Critiques”. Jego zainteresowania badawcze obejmują literaturę i kulturę polskiego romantyzmu, historię idei oraz związki literaturoznawstwa z filologią klasyczną.

Dr hab. Jolanta Kowal, prof. UR – historyk literatury i prasoznawczyni, pracownik naukowo-dydaktyczny w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego, autorka licznych publikacji i książek m.in.: *Droga na Parnas. O twórczości poetyckiej Antoniego Goreckiego, Literackie oblicze „Dziennika Wileńskiego” (1805-1806 i 1815-1830)* oraz *Kultura literacka na Litwie w dobie poroborowo-przedpowstaniowej (1795-1830). Studia i szkice*. Jest też redaktorką lub współredaktorką kilku tomów zbiorowych: m.in. tomu *Podkarpacie literackie* (t. 1: *Wirydarz staropolski i oświeceniowy*), księgi pamiątkowej w poświęconej prof. Piotrowi Żbikow-

skiemu, a także zbioru wykładów prof. Piotra Żbikowskiego pt. *Horizonty polskiego oświecenia: wykłady z epoki 1740-1830*.

Dr hab. Urszula Kowalczuk, prof. UW – historyczka literatury polskiej, specjalizującą się w badaniach nad literaturą drugiej połowy XIX wieku. Autorka monografii: *Felicjan Faleński. Twórczość i obecność* (2002); *Powinność i przygoda. Pisarze polscy drugiej połowy XIX wieku wobec kultury renesansu* (2011); *Spór o nowy „dramat narodowy”. Jeden wątek dyskusji o „Rachunkach” J.I. Kraszewskiego* (2024). Urszula Kowalczuk jest ponadto autorką wielu innych publikacji – w tym haseł w *Słowniku polskiej krytyki literackiej 1764-1918*.

Dr hab. Małgorzata Król, prof. KUL – historyczka literatury, związana z Katedrą Literatury Oświecenia, Romantyzmu i Krytyki Artystycznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się na historii literatury pierwszej połowy XIX wieku, szczególnie XIX-wiecznej intymistyce, epistolografii oraz literaturze zesłańczej. Jest autorka kilku książek, m.in. *Onufry Pietraszkiewicz. Biografia zesłańca* (Lublin 2006), *Felińska* (Lublin 2012), *„Turcyści (...) nie jeżdżą po Syberii”: szkice o doświadczeniu zesłania* (Lublin 2025) oraz *Literat za Uralem: zesłańcze losy Gustawa Zielińskiego* (1834-1842), a także licznych artykułów i opracowań poświęconych piśmiennictwu zesłańczemu oraz kulturze romantycznej, w tym opracowania edytorskiego *Dzienników mojego życia* Gustawa Zielińskiego.

Dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR – literaturoznawczyni, krytyczka literacka i krytyczka sztuki, profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego, od 1998 roku redaktor naczelna „Frazy”, jurorka konkursów literackich. Jej zainteresowania badawcze obejmują literaturę polską XIX–XXI wieku, literaturę emigracyjną, romantyzm i jego obecność we współczesnej kulturze. Jest autorką kilku książek, m.in.

Czytanie obrazów. Teksty o sztuce z lat 1991–1996 (Rzeszów 1998), *Romantyczni i nowocześni. Formy obecności romantyzmu w polskiej literaturze współczesnej* (Rzeszów 2012).

Dr hab. Jan Wolski, prof. UR – literaturoznawca, profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego, krytyk literacki, tłumacz. Jego zainteresowania badawcze obejmują literaturę polską XX i XXI wieku, szczególnie literaturę emigracyjną, problematykę Kresów i pograniczy kulturowych, literaturę regionu oraz polsko-szwajcarskie związki literackie i kulturowe. Autor ponad stu artykułów naukowych oraz kilku książek, m.in. *Szwajcaria w piśmiennictwie polskim. Od XIX wieku do czasów najnowszych* (Rzeszów 2019) i *Mieszkać za granicą – pisać po polsku (emigracyjne tematy, dylematy i przyczynki)* (Rzeszów 2021). Współredaktor pisma „Fraza”, redaktor i współredaktor licznych tomów literackich i naukowych.

Dr hab. Grzegorz Zając, prof. UJ – historyk literatury, związany z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zajmuje się literaturą polską XVIII i XIX wieku oraz poetyką historyczną. Autor monografii *Fabula powieści polskiego oświecenia* (Kraków 2002) oraz *Czuły weredyk. Twórczość poetycka Juliana Ursyna Niemcewicza* (Kraków 2015) oraz innych licznych rozpraw i artykułów poświęconych literaturze i kulturze polskiego oświecenia. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym.

Dr Patrycja Bąkowska – literaturoznawczyni, adiunktka w Zakładzie Literatury Staropolskiej i Oświecenia Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Autorka książki *Formy ekspresji podmiotowości nowocześniejszej. Tożsamość indywidualna i zbiorowa w poezji polskiej schyłku XVIII i początku XIX wieku* (Toruń 2021), opublikowanej w serii „Monografie Fundacji na rzecz Nauki Polskiej”. Specjalizuje się w literaturze i kulturze oświecenia, a jej zainteresowania obejmują m.in. przemiany antropologiczne, tożsamościowe i este-

tyczne. Publikowała m.in. w „Pamiętniku Literackim”, „Napisie”, „Wieku Oświecenia”. Jest członkinią Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym.

Dr Agnieszka Bielak – literaturoznawczyni, pracownik naukowy Ośrodka Badań nad Literaturą Religijną KUL. Jej zainteresowania badawcze obejmują relacje między literaturą i religią, krytykę literacką dwudziestolecia międzywojennego oraz twórczość Józefa Czap-
skiego i Wisławy Szymborskiej. Jest autorką książki *Krytyka literacka w „Verbum”* (Lublin 2013) oraz licznych artykułów poświęconych literaturze religijnej, krytyce literackiej i kulturze katolickiej.

Dr Agnieszka Iskra-Paczkowska – filozofka, krytyczka literacka, zatrudniona w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Rzeszowskiego. Zajmuje się przede wszystkim estetyką, filozofią sztuki, filozofią kultury i retoryką. Jest autorką licznych artykułów naukowych poświęconych m.in. sztuce, filozofii i literaturze.

Dr Eliza Kącka – literaturoznawczyni z Uniwersytetu Warszawskiego, autorka książek *Stanisław Brzozowski wobec Cypriana Norwida* (Warszawa 2012), *Lektura jako spotkanie. Brzozowski – tekst – metoda* (Kraków 2017), pisarka, publicystka i krytyczka literacka. Jej zainteresowania badawcze obejmują literaturę polską XIX i XX wieku, teorię literatury oraz związki literatury z filozofią i historią idei.

Dr Wojciech Maryjka – literaturoznawca, pracownik Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autor książki *„Nieśmiertelne pieśni”? twórczość Adama Mickiewicza w „młodej” poezji polskiej po 1989 roku* (Rzeszów 2016) oraz artykułów naukowych, m.in. o popularności żużla w polskiej kulturze i obecności romantyzmu we współczesnej literaturze.

Dr Paulina Podolska – literaturoznawczyni, W 2024 roku uzyskała stopień naukowy doktora na podstawie rozprawy *Koryfeusz poezji*.

Monografia twórczości Ignacego Szydlowskiego. Jest autorką rozpraw i artykułów, poświęconych głównie twórczości poetów doby porozbiorowej: Ignacemu Szydlowskiemu, Kajetanowi Koźmianowi i Józefowi Franciszkowi Królikowskiemu.

Dr Paweł Rams – doktor nauk humanistycznych, literaturoznawca, edytor cyfrowy, pracownik Instytutu Badań Literackich PAN, uczestnik projektów badawczych. Autor monografii *Życie pośmiertne Stanisława Brzozowskiego 1945-1989* (Białystok 2022) oraz publikacji w czasopismach naukowych i książkach wieloautorskich. Jego zainteresowania badawcze obejmują literaturę oraz krytykę literacką w XIX i XX wieku (ze szczególnym uwzględnieniem nurtów lewicowych) oraz cyfrową edycję tekstów.

Dr Olga Taranek-Wolańska – literaturoznawczyni, adiunktka w Zakładzie Edytorstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Autorka monografii *(Bez)sensy ironiczności. Juliusz Słowacki i romantyczne ironie* (2021), a także licznych prac i edycji naukowych. Współwykonawca grantów poświęconych edycji sądów na temat twórczości Aleksandra Fredry oraz korespondencji rodziny Fredrów z lat 1865–1882.

Dr Łukasz Zabielski – literaturoznawca, pracownik naukowy Książnicy Podlaskiej, redaktor naczelny „Bibliotekarza Podlaskiego”. Autor książki *Meandry antyromantyczności. Kajetan Koźmian i romantycy polscy* (Kraków 2015) oraz artykułów i opracowań publikowanych w czasopismach naukowych.

Blżej krytyki literackiej

**Słownik krytyki literackiej
1764-1918**

Słownik krytyki literackiej 1764–1918

Słownik polskiej krytyki literackiej to projekt, nad którym przez lata pracowali naukowcy i naukowczynie z całej Polski (pod kierownictwem Teresy Kostkiewiczowej, Grażyny Borkowskiej, Magdaleny Rudkowskiej, Józefa Bachorza i Mirosława Strzyżewskiego). Jego rezultatem jest wydanie dwóch obszernych publikacji. Pierwsza z nich pt. *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918. Pojęcia – terminy – zjawiska – przekroje* ukazała się w roku 2016 i ujmowała zagadnienie krytyki literackiej w sposób problemowy. Jej kontynuacją jest *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918. Hasła osobowe*, wydany w 2024 roku, który poświęcony został konkretnym postaciom krytyków literackich.

Internetowa wersja Słownika polskiej krytyki literackiej w serwisie „Nowa Panorama Literatury Polskiej”:

[Nowa Panorama Literatury Polskiej »Słownik Krytyki Literackiej XIX Wieku«](#)

Pierwsza część *Słownika* została udostępniona w internecie (Open Access):

[Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918 całość.pdf](#)

Informacje o projekcie na stronie Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza:

[Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza](#)

Informacje na stronie wydawnictwa:

[Wydawnictwo Naukowe UMK - Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918. Pojęcia – terminy – zjawiska – przekroje, t. 1–2](#)

[Wydawnictwo Naukowe UMK - Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918, t. 1–3](#)

Blżej krytyki literackiej

Przyjazne linki

Zapraszamy do śledzenia projektu „Blżej krytyki literackiej” w mediach społecznościowych: [Facebook](#).

Podcasty oraz nagrania kolejnych spotkań udostępniane są na kanale YouTube prowadzonym przez Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa: [Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa UR - YouTube](#).

Współorganizatorem projektu jest Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, największe polskie towarzystwo zrzeszające literatów i miłośników literatury, działające od prawie 140 lat: [Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza](#).

Przygotowaniem strony zajmują się pracownicy/pracownice oraz studenci/studentki Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa istniejącego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego: [Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa - Uniwersytet Rzeszowski](#).

Blżej krytyki literackiej

Redakcja

Redakcja

Pracownicy UR:

Kazimierz Maciąg – kierownik projektu

Mariusz Chrostek

Anna M. Dworak

Krystyna Gorczyca-Gielarek

Anna Jamrozek-Sowa

Wojciech Maryjka

Magdalena Patro-Kucab

Marek Stanisław

Doktoranci i studenci UR:

Wiktoria Batóg

Przemysław Dołęga

Agnieszka Inglot

Gabriela Kic

Dawid Micał

Karolina Paszek-Grzeńkiewicz

Aleksandra Półcwiartek

Aurelia Sz wajkowska

Marlena W isz

Projekty plakatów:

Anna Kamycka

Media społecznościowe:

Zuzanna Oślizło

Emilia Paściak

Projekt okładki:

Marcin Czarnota

Eliza Piotrowska

Opracowanie stron tytułowych:

Emilia Klęba

Monika Pachla

Aleksandra Siry

Zdjęcie wykorzystane na okładce:

Fot. Ricky Esquivel/ Pexels

Kontakt:

Kazimierz Maciąg (kierownik projektu):

kmaciag@ur.edu.pl

Marek Stanisław (cykl prelekcji online):

mstanisz@ur.edu.pl

Anna M. Dworak (strona internetowa, podcasty):

adworak@ur.edu.pl

Karolina Paszek-Grześkiewicz (współpraca doktorancka):

karolinap@dokt.ur.edu.pl

Uniwersytet Rzeszowski
Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa